

Міністерство освіти і науки України
Одеський державний аграрний університет
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова
Львівський національний університет природокористування
Інститут геодезії Національного університету "Львівська політехніка"
Головне управління Держгеокадастру в Одеській області
ГО «Всеукраїнська спілка сертифікованих інженерів-землевпорядників»
Національний науковий центр "Інститут виноградарства і
виноробства ім. В.Є.Таїрова"
Ризький технічний університет (Латвійська республіка)
GISPRO Sp.z o.o. (Республіка Польща)
ZipGrow Inc. (Канада)
Університет Бейкент (Туреччина)

«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГЕОДЕЗІЇ, ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції

15 - 16 червня 2022 року

ОДЕСА - 2022

УДК 332.33(477.74)

АНАЛІЗ СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ОВДІОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*Данілова Н.В., старший викладач, к.г.н.; Толмачова А.В., к.г.н.; Бондар О.Г., студент,
Одеський державний екологічний університет, м. Одеса, Україна*

Еколого-ландшафтний землеустрій у теоретичному відношенні є природним продовженням розвитку наукових знань у галузі раціональної організації використання та охорони земельних ресурсів. Він базується на визнаних класичних положеннях науки про землеустрій, його визначенні як соціально-економічному та еколого-господарському процесі та комплексі заходів щодо формування об'єктивно обумовлених систем землеволодіння та земельних відносин, територіальної організації сільськогосподарського, промислового та іншого виробництва, охорони природного середовища. До відмінних його особливостей можна віднести більш ретельний та різнобічний облік еколого-ландшафтних, еколого-господарських та агроекологічних умов землевпорядкованого об'єкту та властивостей землі.

Переваги еколого-ландшафтного землеустрою, порівняно із звичайними методами устрою території, полягають у кращій відповідності до вимог розвитку економіки та природокористування. До таких вимог відносяться єдність, цілісність, комплексність завдань та заходів щодо організації використання та охорони земель, забезпечення узгодженості інтересів через балансові відносини природних та економічних ресурсів, довготривале збереження системотворчих елементів територіального устрою, багатоваріантність проектних рішень. Істотним стимулом переходу до еколого-ландшафтного землеустрою служить різке погіршення можливостей відтворення економіки агропромислового комплексу, в природокористуванні.

Так, в Овідіопольському районі Одеської області знизилася інтенсивність сільськогосподарського виробництва, впав платоспроможний попит на технічні засоби, зросли ринкові ціни на продукти харчування. У зв'язку із прийнятою практикою земельної реформи радикальні зміни відбулися в організації землекористування. У сільському господарстві повсюдно порушено сівозміни, багаторазово скоротилося застосування органічних та мінеральних добрив, припинено протиерозійні, меліоративні та культуртехнічні роботи. Це з неминучістю призводить до розширення та поглиблення процесів деградації та руйнування земель, погіршення їх екологічного стану, зниження продуктивності угідь та родючості ґрунтів.

Аналіз стану земельних ресурсів в Овідіопольському районі Одеської області свідчить про наявність суттєвих прорахунків у існуючому використанні та охороні земель. Екстенсивне ведення сільськогосподарського виробництва, недотримання екологічних вимог землекористування, нав'язана структура посівних площ, незбалансованість основних галузей землеробства, хронічний брак мінеральних добрив, впровадження системи землеробства, що базувалася на прямолінійно-прямокутній організації території, призвели до деградації ґрунтів, збіднення природних.

Основні агротехнологічні фактори, що посилюють ерозійні процеси в Овідіопольському районі Одеської області – це висока розорювання сільськогосподарських угідь, наявність прямолінійної організації території на схилових землях, велика питома вага у структурі посівних площ просапних культур, у тому числі на еродованих землях, відсутність системи ґрунтозахисних технологій. Усе це наслідки відсутності планування та раціонального використання земель. При дуже великих масштабах ерозійної деградації, необґрунтованого антропогенного навантаження на екосистему, як з економічної, так і з екологічної точки зору, виникає потреба в оптимізації землекористування. Тому метою даного дослідження є вивчення проектних пропозицій у схемі землеустрою, які спрямовані насамперед на

оптимізацію співвідношення природних систем та агросистем, реконструкцію агроландшафтів на принципах ландшафтного контурно-меліоративного землеробства на економічній основі, протиерозійної організації території на рівні окремих сівозмін.

Основними методами такого підходу є:

- протиерозійна контурна організація території з урахуванням структури природних комплексів та кордонів між землями різного типу використання;
- пріоритет природоохоронної організації території агроландшафту над адміністративними та господарськими кордонами;
- пріоритет ґрунтозахисних технологій вирощування культур перед традиційним землеробством.

Ефективне забезпечення захисту земель від водної та вітрової ерозії та їх раціональне використання та охорона, оптимізація структури сільськогосподарських ландшафтів дає можливість запровадження контурно-смугової системи землекористування. На землях сільськогосподарського призначення цим вимогам відповідає ґрунтозахисна система землеробства з контурно-меліоративною організацією території. Основою цієї системи землеробства є диференційоване використання орних земель на території з потенційною високою небезпекою прояву ерозійних процесів та з урахуванням ґрунтово-ландшафтних факторів. Це положення реалізується розподілом орних земель на:

- землі, які утворюють слабодegradовані ґрунти на плато та схилах до 3°, які можуть використовуватися для розміщення зерно-паро-просапних сівозмін та вирощування культур за інтенсивними технологіями. До цих земель також включені широкі водороздільні плато з схилом 0-1°, схили простої форми (1-2°), схили складної форми (1-3°), днища вузьких неглибоких балок (схили 0-1°);

- землі, які утворюють схили 3-5° зі слабо і середньодegradованими ґрунтами, які використовуються із застосуванням біологічних принципів землеробства для вирощування культур суцільного посіву та багаторічних трав, тобто зерно-трав'яних або трав'яно-зернових сівозмін. До цих земель включені вузькі ерозійно-небезпечні плато 0-1°, схили простої форми 3-5°, схили складної форми з кутовими нахилами 3-5°, схили простої форми 5-7°;

- землі, які утворюють сильнодegradовані ґрунти, що підлягають виведенню з обробки шляхом лук або облісіння. У групу включені схили складної форми (нахили 5-7 °), схили простої форми (нахили 7-10 °);

- землі, які утворюють намиті болотні ґрунти річкових заплавл, що використовуються в кормових сівозмінах.

З вищенаведеного можна зробити висновки, що основним завданням схеми землеустрою сільськогосподарських підприємств є організація використання орних земельних ділянок виходячи з науково обґрунтованих сівозмін. Перш ніж сільськогосподарські угіддя залучати у виробничий оборот необхідно оцінити їхню придатність для використання у сільському господарстві відповідно до крутості схилів. Облік даних факторів дозволить запобігти розвитку ерозійних процесів та зберегти родючість ґрунтів.

Бібліографічний список

1. Важинский Ф.А., Колодийчук А.В., Потынский М.Л. Экономическое стимулирование рационального использования и охраны земель. *Научный вестник НЛТУ Украины*. 2011, Вып. 21.13. С.123-128.
2. Гулько Л.А., Дьяченко О.Р. Методологічні підходи до організації території сільськогосподарських підприємств на еколого-ландшафтній основі. *Агросвіт*. 2015, Вип. 12. С. 38-42.
3. Гуцуляк В.М., Максименко Н.В., Дудар Т.В. Ландшафтна екологія: підручник. Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2017. 248 с